

LES PUNGOLES, UNA URBANITZACIÓ AMB NOM D'ARRELS HISTÒRIQUES

Pere BALAÑÀ i ABADIA

La urbanització “Les Pungoles” es troba situada a la dreta de la carretera local que uneix Cardedeu i Cànoves. És de les primeres urbanitzacions que van posar de manifest l'augment del nivell de vida dels catalans durant la dècada dels anys seixanta, arran d'allò del “sis-cents”. Darrera una descripció tan breu, tanmateix, s'hi amaga una llarga història que vincula el lloc amb el seu nom. D'aquest no podrem dir que sigui mil·lenari; però com si ho fos!

La part més recent d'aquesta història comença l'any 1904, quan un antic alcalde de Blanes, el Sr. Alemany, i les seves tres germanes, tots solters, van comprar la peça de terreny anomenada “La Pungola” perquè pertanyia a Can Pungol, una de les propietats més importants del terme municipal de Sant Antoni de Vilamajor, al qual pertoca encara la urbanització de què parlem aquí. Un cop talat el bosc, la feina de masoveria hi va començar de la mà d'un tal Casellas (de Vilamajor), i va ser prosseguida per d'altres masovers, com ara els Costa, que hi van veure néixer els seus dos fills (nen i nena) i els Jané, els quals van encarregar-se dels conreus, del regadiu i del bestiar entre els anys 1953 i 1965, per bé que, mitjançant una pròrroga, hi van romandre fins al 1967. Després la seva vinculació amb la urbanització passa ja per l'administració del restaurant que hi va ser inaugurat l'any 1967; se'n van fer càrrec durant els anys 1974-1978 i a partir del 1980 fins avui dia. Al mateix temps, el senyor Francesc Jané i Cortina i la seva esposa, Carme Bellavista i Sauleda, posaven en marxa el restaurant Mas Mogent, al sud del terme de Cardedeu, on el lector els podrà trobar i, com en aquest cas, accedir a la informació que molt amablement ens han facilitat per tal de poder escriure aquests paràgrafs.

Mentrestant, a la mort de les senyoretetes Alemany, traspassades entre 1958 i 1964, la parcel·la va esdevenir propietat del Dr. Solé Selvas, de Barcelona, el qual la va vendre al senyor Vendrell, que ja tenia el propòsit de construir-hi la urbanització que ara anomenem “Les Pungoles”, nom que havia passat primer a ser el de la masia situada dins l'antiga parcel·la dita “La Pungola”. Aquest, per tant, és l'origen “recent” del nom de lloc (topònim) “Les Pungoles”.

Però els mateixos compradors de terrenys dins la urbanització, fins ara, han mal·dat per saber-ne més, d'aquest nom. I certament valia la pena de dedicar-hi un petit esforç, perquè l'origen del lloc -i del nom- de “Les Pungoles” es perd, com aquell

qui diu, en la nit dels temps. I com passa quasi sempre quan hom enceta una investigació d'aquesta mena ho fa més o menys amb una hipòtesi prèvia admissible. En el nostre cas, i seguint l'autoritat indiscutible de l'il·lustre filòleg català Joan Coromines, nosaltres vam imaginar que "pungol", element bàsic del nom que tractem, podia ser una variant del conegut *poniol*, la planta de la família de les labiades que fem servir tan sovint com a estomacal i digestiva per mitjà d'infusions. Confirmava aquesta hipòtesi el fet que, certament, encara s'hi fa poniol a Les Pungoles, de tipus bord o silvestre, en zones on la humitat és abundant.

Però calia fer una espècie de "flash-back" i cercar les formes documentades del nom que fossin més antigues. I això calia perquè ni les obres de divulgació (*Gran Enciclopèdia Catalana*, *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*) ni les monografies sobre els noms de lloc (per exemple, la recent de Manuel Bofarull i Terrades, *Origen dels noms geogràfics de Catalunya*, Barcelona, Millà, 1991), no ens en donàvem massa informació. Com a màxim, a la citada *GGCC*, en l'article dedicat a Vilamajor (vol. 6, pàg. 252) escrit amb la col·laboració de l'erudit Pere Comas, es va fer constar que: "Dintre el terme estrictament de Sant Antoni de Vilamajor hi ha moltes antigues masies amb elements interessants com finestrals gòtics o conopials i portals adovellats, com... Can Pungol". Ara bé, aquesta afirmació ja concordava amb el fet de trobar dos personatges remarcables en els veïnats de Sant Pere de Vilamajor (Melchior Pungol) i de Cardedeu (Arcis Pongoll) durant el fogatjament dut a terme el 16 d'agost i el 17 de juliol de 1553, respectivament (edició de Josep Iglésies, Barcelona, Fundació Vives Casajoana, 1979, I, pp. 353 i 379).

Per tant, com que hi ha un encreuament evident entre el nom de lloc i el cognom de les persones, cognom que, d'altra banda, no figura en l'onomàstica barcelonina del segle XIV publicada per Francisco Marsá (Barcelona, Universidad, 1977), hem de deduir que aquell nom (alhora de lloc i de persona, és a dir, topònim i antropònim) era específic de la zona del Vallès Oriental i, més concretament, dels voltants de Vilamajor. Aleshores, a qui correspon el mèrit d'haver-lo explicat amb nitidesa és a la professora Mercè Aventín i Puig, dins el magnífic estudi *Vilamajor 872-1299. De la fi del sistema antic a la consolidació del feudalisme*, Sabadell, AUSA, 1990, pp. 58 i 84, sobretot, on es demostra que "Pungol" procedeix del propietari dit Ponç Guadall, documentat a partir del 1204, al qual, al cap i a la fi, deuen el seu nom les actuals "Les Pungoles", designació que es va imposar, per sort, a la de "Urbanització Montseny", proposada en primer lloc.

Llinars del Vallès, 7 de novembre de 1992

"Si dic el nom / dels objectes / els creio, /
els dono identitat / i en construeixo un mapa, /
cadascun té el seu nom i el seu lloc /
i els senyorejo / malgrat / la rebel·lions
dels diccionaris."

Valerià PUJOL